

Asia: VN/20569/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lastensuojelulain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Näkemyksemme on, että jälkihuollon ikäraja tulee säilyttää nykyisen lainsäädännön mukaisena.

Hallituksen esityksen keskeisenä perusteluna on säästöjen saaminen. Säästöt perustuvat siihen virheelliseen oletukseen, että nuoren tuen tarve lakkaa, kun oikeus jälkihuoltoon päättyy ja kun tarve poistuu, palveluja ei tarvita. Esitys itse toteaa tämän logiikan virheelliseksi. Sen mukaan paljon tukea tarvitsevilla lapsilla ja nuorilla voi olla hyvin monimuotoisia, kompleksisia ja kumuloituvia sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia, jotka alentavat heidän toimintakykyään. Myös nuorten opiskelunvalmiuksien ja työ- ja toimintakyvyn kartoituksessa ja tukemisessa on ollut puutteita. Mitä useammalla elämän osa-alueella ja mitä enemmän nuorella on tuen tarvetta, sitä suurempi riski hänellä on pudota palvelujen väliin ja syrjäytyä. Tästä syystä osa jälkihuoltoa tarvitsevista nuorista päättyy joka tapauksessa joidenkin muiden palvelujen asiakkaaksi. Säästöjä ei synny vaan kustannukset siirtyvät muualle palvelujärjestelmässä. On itse asiassa todennäköistä, että kustannukset kasvavat, koska siirrot palveluista toiseen lisäävät riskiä pudota palvelujen väliin, kuten esityksessä todetaan. Ikärajan lasku tulee lisäämään pirstaleisuutta palveluissa. Tämä on esityksen mukaan iso ongelma jo nykyisessäkin tilanteessa ja nyt sitä tietoisesti halutaan vahvistaa.

Huostaanotossa yhteiskunta ottaa vastuun lapsen edun toteuttamisesta ja käyttää valtaa kaikilla lapsen elämän keskeisillä alueilla päättäessään ”lapsen olinpaikasta sekä hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta ja näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta” (Lastensuojelulaki 417/2007, 45§). Tämä asettaa yhteiskunnalle moraalisen velvoitteen kantaa vastuunsa riittävän pitkään. Sijoitetuilla lapsilla ei aina ole elämässään vastaavalla tavalla sosiaalisia turvaverkkoja kuin oman perheen ja suvun piirissä varttuneille lapsilla. Sen sijaan heillä voi olla paljon kuormittavia traumakokemuksia. Tiedetään myös, että sijaishuollossa suhteiden katkokset eivät ole harvinaisia ja nämä heikentävät lapsen luottamusta aikuisiin ja vaikeuttavat kiinnittymistä tukea antaviin palveluihin. Tässä kontekstissa jatkuvuus ja ennustettavuus ovat

ensiarvoisen tärkeitä. Jälkihuollon ikärajan aikaisemmalla nostolla pyrittiin turvaamaan juuri näitä tekijöitä ja ehkäisemään suhteiden katkeamisia palvelujen organisoinnista johtuvista syistä.

On myös huomattava, että sijoitusten määrä on kasvanut erityisesti vanhemmissa ikäluokissa. Uudet huostaanotot keskittyvät ikäryhmään 13–17 vuotta (Lastensuojelu 2022, THL). Havainnot arjessa kertovat, että 15–17-vuotiaat nuoret tulevat sijaishuoltoon aikaisempaa huonokuntoisempina ja työskentely heidän kanssaan jää usein kesken täysi-ikäisyyden koittaessa. Vapaaehtoisuuteen perustuva jälkihuolto tavoittaa heidät usein vasta myöhemmin. Näiden nuorten kohdalla riittävän pitkä jälkihuolto-oikeus on erittäin tarpeellinen.

Esityksessä kiinnitetään aiheellisesti huomiota jälkihuollon palvelujen kirjaviin järjestämistapoihin ja vaihtelevaan laatuun. Ikärajasta riippumatta tarve jälkihuollon ja laajemminkin aikuistuvien nuorten tuen järjestämisen kehittämiseen on ilmeinen. Jää kuitenkin epäselväksi, miten ehdotettu lakimuutos tukisi palvelujen kehittämistä, koska se ei tuo mitään resursseja kentälle vaan suorasanaisesti vähentää niitä. Esitys ikärajan laskemisesta olisi mahdollisesti hyväksyttävissä, mikäli olisi olemassa jäsentynyt ja toimiva aikuistuvien nuorten tuen malli ja kokonaisuus. Sellaista ei kuitenkaan ole näköpiirissä. Itseasiassa hallitusohjelman mukaisten leikkausten toteutuessa nuorten aikuisten palvelut tulevat heikentymään. Nämä heikennykset kohdistuvat erityisesti niihin tuen tarpeessa oleviin nuoriin, jotka nykytilanteessa ovat oikeutettuja jälkihuoltoon mutta esityksen toteutuessa tulevat jäämään sen ulkopuolelle.

Oranen Mikko
Hoivatie Oy - Kehitysjohtaja